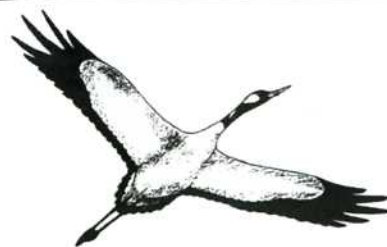

Make love, not war.....

Foto: Lars Nilsson

- Livet är underbart.
- Grymt sa grisen!

Fåglar i Leksand

25 År med Leksands fågelklubb 1976-2001

Nr 3 År 2001

Pris: 30kr

<http://fagelklubben.leksand.nu>

Redaktionen

Ansvarig utgivare:

Redaktör/ Layout

Lars Nilsson 0247- 333 92

Västannor 20671

793 50 Leksand

E-mail: lars.n@ebox.tninet.se

Redaktion:

Bogdan Persson 0247- 154 76

Sören Stenberg 0247- 349 93

Maria Bergsten 070-5451061

Adressändringar:

Henry Pollack 0247- 409 64

Klockarvägen 4

793 41 Insjön

E-mail: zyq693p@tninet.se

Utgivning och medlemskap

Tidskriften utges av Leksands fågelklubb och utkommer med 4 nummer per år, därav 2 tidningar och 2 programblad.

Tidningen, Pris: 30kr. Medlemmar erhåller tidskrifterna utan extra kostnad.

Medlemskap i Leksands fågelklubb kostar 100 kr/år.

Familjemedlemmar och ungdomar (20 år eller yngre) betalar 30 kr/år

Avgiften sätts in på

Pg. 438 26 34-6 eller

Bg. 456- 4373

c/o Leksands fågelklubb.

Omslagsbild: **Domherrar**, *Pyrrhula pyrrhula*

Naturmålare: **UllaCorin**

Innehåll

3. Kvalitet och profil
8. Natursnokarna
10. Örnar i Lekand....
12. Att spela in ljud
14. Korsordet
15. Holkprojektet
16. Lövskogen
18. Årets falksäsong
20. Spanienresan 20-29 september
22. Berguvsrapport
23. Åtta år med falkprojektet.....
28. Bildcollage
29. Återfynd av Dalafalkar...
30. Från intresse till....
32. Historien bakom bilden
34. Nya medlemmar
35. Första årsberättelsen
36. Våra sponsorer
37. Gryssenstugan
38. Kikaren har...
39. Organisation

Hjälp oss att skydda värdefull

Leksandsnatur !

LEKSANDS NATURVÅRDSFOND

Pg. 449957-0

ISSN: 1402-5523

Leksands fågelklubb, ett kvarts sekel!

Staffan Müller

Vem kunde ana att Leksands fågelklubb skulle bli så "stor" den höstdag 1976 då vi samlades till föreningens första möte?

Vilket syfte skulle fågelklubben ha?

Vilka skulle vi vända oss till?

Vem skulle vara villig att arbeta ideellt med en nystartad förening?

Ja, frågetecknen var väldigt många men vi startade i alla fall och utfallet 25 år senare kan vi uppskatta nu år 2001.

Jag skall försöka rekapitulera händelser och beskriva människor som har betytt väldigt mycket för vår förening.

Med risk för att glömma någon eller något, fattar jag i alla fall ordbehandlaren och ber först som sist ursäkt för om något har glömts bort.

Början

Det var i början på hösten 1976 som 4 fågelvänner pratades vid om att något borde göras för den igenväxta Limsjön. Sigvard Lind, Carl-Otto Höglund, Sören Stenberg och under-teknad fattade då beslut att försöka bilda en lokal ornitologisk förening som skulle användas som påtryckningsgrupp för att åstadkomma ett lyft för sagda sjö.

Sigvard Lind och Staffan Müller levererar foder till örnateln i börja av 80-talet

Foto: Gunnar Lind

Men det blev mycket mer än så. Den konstituerande församlingen ville direkt att vi skulle ta oss an alla de spörsmål som rörde att sprida intresset för och lyfta fram naturvårdsfrågor som berörde fågellivet.

Den första styrelsen som också lade grunden till den framtida verksamheten bestod av Anita Lagerqvist, Anna Rijeke Gullström, Carl-Otto Höglund, Kjell Wallberg och under-tecknad.

Kvalitet och profil

Den nystartade Leksands fågelklubb begåvades med synnerligen kompetenta medlemmar som redan då var nationellt etablerade ornitologer. Jag tänker då främst på Sigvards bror Gunnar Lind som har betytt oerhört mycket med sina kunskaper om fåglarna och kloket om vad vi skulle satsa på. Varje ordförande har suttit med honom i Yttermo och manglat strategifrågor som har fört fågelklubben framåt.

Genast insåg den första styrelsen att föreningen skulle bäras av medlemmar med blåställt på. Holkbygge, annan praktisk naturvård och påtryckning samt kunskapslyft blev ett signum för vår klubb före själva fågelskådningen. Den profilen har fortsatt även under perioder då de andra ornitologiska föreningarna har tappat medlemmar och i huvudsak ägnat sig åt resor och skådning. Det kan vi vara stolta över i dag!

Projekt som bärkraft

Föreningen har startat en massa projekt som fortfarande pågår och utvecklas. Vi har blivit omnämnda i olika sammanhang för vår energi och det lyckade resultatet av satsningarna. Kanske var det därför som medlemsantalet ökade till mer än 500.

Den första uvvoljären var klar 1980. Hasse Janzen, Yngve Blomgren, Jerry Andersson och Sören Stenberg

1992 ringmärkte vi i Limsjön. Maria Bergsten och Fredrik Söderström

- **Örnutfodringen** som startade 1978 blev en jättehitt och Bosse Alexandersson och Bogdan Persson har byggt upp en av landets förnämsta åtlar.

- **Limsjön** har varit ett objekt som föreningen lagt mycket möda på. Allt från inventeringar till att föreslå restaureringsåtgärder och fågeltornbyggnader etc. har sysselsatt främst Gunnar Lind från vår organisation. Resultatet är väl känt och numera är Limsjön en förebild för många olika lokala projekt runt om i landet.

- **6 år senare** blev vi engagerade av projekt Berguv Dalarna och har allt sedan dess fött upp berguvsungar som släppts i frihet. Bengt Östberg och Anders Sjölund har lagt ner mycket möda på denna verksamhet.

- **1985** startade Sören och Gunnar arbetet med att sätta upp "storholkar" på hyggerna i kommunen. Syftet var att gynna häckningen av främst tornfalk och slaguggla. Resultatet lät inte vänta på sig och nu häckar normalt 25 par av vardera i de många hundra holkar som satts upp. Sören har dessutom blivit uppmärksammasad för sina konstgjorda risbon som lett till att vissa år samtliga fiskgjusehäckningar i kommunen har skett på dessa bon.

Holkbygge ca 1980. Finn Jensen var ledare. Per Lindberg, Tomas Lyck och Mats Gezelius.

En bild från utflykt med elever från Tällberg ca 1980

Falkgänget premiär året 1994

- 1991 startades en stationär ringmärkarverksamhet vid Limsjön. Det är främst Inga-Lill Paulsen Andersson som har tagit tag i det projektet som också innebär att vi har kontakt med andra fågellokaler i landet och ute i Europa.

- **Projekt pilgrimsfalk** gav oss 1994 i förtroende att vara värd för den utrotningshotade artens ungar via matning, bevakning och utsättning i det fria. Det är främst Lars Nilsson som lett verksamheten så skickligt så att vi i Dalarna i allmänhet och Leksand i synnerhet är ett prioriterat område för den framtida utsättningen. Häckningsframgångarna för falkarna har inte heller låtit vänta på sig. Helt sensationellt!

- 1996 och 1997 begåvades vi med två fina klubblokaler som ytterligare har stärkt banden mellan medlemmarna. Norsbrolokalen finansierades av företagare i Leksand och byggdes upp av AME, kommunens arbetsmarknadsenhet, en organisation som varit oss mycket behjälplig också i andra sammanhang. Gryssenstugan har medlemmarna själva rustat upp och den är nu en av ryggraderna i vår verksamhet.

· **Tillsammans med miljökontoret** har fågelklubben genomfört en massa inventeringar i olika skyddsvärda områden. Sumpskogprojektet som fortfarande pågår får utgöra exempel på det goda samarbetet som vi haft med Leksands kommun och Skogsvårdsstyrelsen.

Foto: Staffan Müller

Kjell Bond anno 1985. Ringmärkning av uggleunga.

Övriga engagemang

Fågelklubben har i samarbetet med Studieförbundet engagerat sig i sin del av folkbildningen. Många kulturarrangemang, dvs. föredrag och bildaftnar har lockat många nya medlemmar. Det, tillsammans med skolverksamheten och nuvarande Natursnokarna utgör den framtida försörjningen av nya funktionärer.

Eftersom vi tidigt valt att frigöra oss från samhällsliga ekonomiska föreningsstöd har ekonomin varit föremål för debatt. Vår verksamhet är mycket kostnadskrävande och det är tack vare ideella insatser från medlemmarna och framför allt ett mycket seriöst arbete från våra kassörer, Kjell Wallberg, Bosse Alexandersson och Göte Bergqvist som verksamheten har gått ihop.

Jag vill också nämna allt övrigt naturvårdsengagemang för att värna om fågellokaler i Leksands kommun som har hjälpt till att skydda ex. vis Storön, Kliberg och Hundhagen. Restaureringen av Limsjön och Dragsängarna är också mycket Fågelklubbens förtjänst.

Resorna, "grädden på moset"

Att minnas Fågelklubben under 25 år är också att minnas alla fantastiska resor med fantastiska människor. Resorna med högstadieeleverna, som Bosse Alexandersson och jag gjorde under 80-talet har etsat sig kvar i minnet; Öland, Skåne, Hornborgasjön, Hjälstaviken och Kvismaren etc. etc. Att där få möta Gustaf Rudebeck och Per-Olof Swanberg blev "livsmöten".

De långväga resorna har också varit helt fantastiska. Rolf Wahl hjälpte oss att göra den mest suveräna resan en ornitolog kan göra i Frankrike under tre veckor 1983. Sen har det bara fortsatt med Mallorca 1987, Ungern och Östeuropa 1991, Israel 1998 och Spanien 2001.

Informationsbladet, Fåglar i Leksand

Ända sedan det första verksamhetsåret har redaktionen lagt mycket stor möda vid den medlemstidning som kommit ut med 2 – 4 nr/år. Eftersom vi har så många duktiga fotografier som stöttat oss har tidningen blivit väl spridd och allmänt känd. Sannolikt är det många, framför allt utomsöcknes medlemmar, som ihärdigt hängt kvar som medlemmar i många år.

De entusiastiska ledarna

Tillsammans med Henry Pollack, Anders Hans och Lars Nilsson har jag fått den stora äran att vara ordförande under några år av Fågelklubbens verksamhet. Var och en har försökt att profilera sin glöd i föreningen och det har givit Fågelklubben många nya infallsvinklar i naturvårdsarbetet och engagemangen. En stor tanke sänds till alla som bredvilligt ställt upp som ledamöter i styrelsen och projekten.

Fågelklubbens ryggrad

Det är som sagt omöjligt att nämna alla som utan att vara projektledare eller funktionärer/ledamöter har dragit sitt strå till den jättestack som bildats runt om Leksands fågelklubb. Jag vill att alla som känner sig träffade skall ta emot ett tacksamhetens tecken från alla de fåglar som sjunger sin lov just här i Leksands fågelklubbs revir.

Leksand den 22 oktober 2001

Natursnokarna letar fossil.....

Drömmen om att göra storfyndet

Åsa Rydell

Det är roligt att leta fossil, för alla åldrar! Natursnokarna åkte upp till Boda-trakten och undersökte fossilförekomsten i ett par gamla stenbrott.

Varje gång man slår hackan i en kalksten eller bryter isär en lerskiffer finns den där, drömmen om fyndet.

Förresten är det lika spännande när man böjer sig ner och tar upp en sten att vända och vrida på. Tänk om den perfekta trilobiten uppenbarar sig, eller varför inte en armfoting eller ett kristalläpple! Utsikten från Boda kyrka ger dimfria dagar ett hum om Siljansringens topografi, och det kan vara en lämplig utgångspunkt för en dags geologiska funderingar och förehavanden. Tidsperspektiven i stenarnas värld är hisnande och det känns lite obegripligt att det för sisådär 400-500 miljoner år sedan var ett tropiskt hav just här där vi bor. Spåren av livet i det havet är dock påtagliga - fossil i kalksten och skiffer visar att det fanns gott om djur i vattnet, och böljeslagsmärken i sandstenen avslöjar att vattnet skvalpade mot stränderna då precis som nu.

Hur blev det sten? De lager av djurskal och slam som avsattes på havets botten under

årmiljoner blev med tiden till sten. Kalksten, sandsten och skiffer kallas för sedimentära (lagrade) bergarter och i stenarnas värld är de ganska unga. De lagrade bergarterna är inte lika hårda som t ex granit och därför har de helt eroderats (nötts) bort när havet drog sig tillbaka. På några platser har de dock blivit kvar av olika anledningar och en sådan plats är Siljansringen.

Det stora meteoritnedslaget som skedde för ca 360 miljoner år sedan var en händelse så kraftfull att bl a tjocka packar med lagrade bergarter ställdes på ända och stjälpes över styr. Jordens inre svarade på kraften med en rekyrlörelse och därför ser nedslagsplatsens omgivning idag ut som en kupol och de sedimentära bergarterna har kunnat bevaras i ytterkanterna eftersom de sänktes ner och skyddas av den hårda graniten runt om. Därför kan vi åka upp till Boda och leta fossil idag!

(-och storfyndet brukar för min del bli ett par sjöiljestjälkar!)

Fågelklubbens och naturskyddsföreningen i Leksand driver ungdomsverksamheten "Natursnokarna" och är nu inne på tredje året.

Är du mellan 8 och 13 år är du välkommen att anmäla ditt intresse till klubbens ungdomssamordnare Conny Land på tel: 0247-22545 eller Åsa Rydell på tel: 0247-144 22

Örnar i Leksand och ÖRN-72

Bogdan Persson

Som vanligt har den slutliga rapporten för vinterns örnutfordring fått vänta till nr 3. Det känns lite "feltajmat", då vi snart står i början av en ny säsong, men tidningens presstopp passar tyvärr illa ihop med utfordringens avslutning. Nr 1 går ju till tryckning innan vi är riktigt klara med sammanställningen av den gångna vinterns säsong. Hur som helst, här kommer siffrorna.

Vintern 00/01

27 olika örnindivider räknades. Trots minskningen, jämfört med föregående vintrar, är det mycket imponerande, med tanke på att antalet timmar blev knappt hälften (96) mot vad de brukar. Av dessa 27 var 26 kungsörnar, medan endast en havsörn finns med i statistiken. Anmärkningsvärt är att inte en enda årsunge sågs under vinterns lopp. Detta har förvisso inträffat förut (vintern 95/96), men då var antalet inventerade örnar blott hälften (14). Ungfågelnas frånvaro får nog till största del förklaras med att nästan ingen inventering skedde på vårkanten. Vanligtvis dominerar ungfågeln i februari/mars.

Förutom örnar har även en duvhök besökt åteln, frestad av korporna som snyltat på köttet. (Läs förra numret av "Fåglar i Leksand" om duvhökens jakt vid åteln). Erfarenheter från flera andra åtlar vittnar om att duvhöken är en utmärkt hjälp för att hålla korporna borta. På så vis sparas köttet till örnarna.

Av de 26 kungsörnarna var hela 11 adultfärgade, medan 15 var subadult (dvs. inte helt utfärgade individer med en ålder av upp till ca 5 år).

Havsörnen var en ovanligt ljus 11-åring från Lappland (ringmärkt som bounce 1989). Den var dock inte den äldsta

ringmärkta örnen vi fick se i vintras. En finsk kungsörn visade sig vara hela 14 år (kläckt 1986). Övriga två kungsörnar med ring, var kläckta 1999 (Norrbotten) och 1997 (Finska Lappland). Inga ringmärkta korpar kunde rapporteras in denna vinter.

ÖRN-72

Som bekant, fågelklubbens åtel numera en av 16 utfordringsplatser inom föreningen ÖRN-72. Det kan vara intressant att jämföra våra siffror med övriga inblandade lokaler.

Beträffande antalet obstimmar hamnar vi, med våra 96 timmar, på en godkänd delad fjärde plats (tillsammans med en utfordring i Närke). Flitigast har man varit vid en åtel i Värmland (196 timmar) följt av Dalsland (180) samt en annan lokal i Dalarna (160).

Gällande mängden utlagt foder ligger vi på en nionde plats med 2600 kg. Mest har man fått svettas i Närke, där man på en utfordringsplats har släpat fram hela 3800 kg kött.

Det mest intressanta i sammanhanget är dock, trots allt, örnarna. Hur klarar sig våra siffror där då? Endast en åtel (Dalsland) kunde matcha våra 26 kungsörnar. Deras slutsiffra hamnade på 31 stycken. När det gäller havsörn hamnar vi i andra ändan av tabellen. Med en enda havsörn blir det inte

bättre än en mycket blygsam delad 13/14 plats. Endast två utfordringsplatser fick "kamma noll" havsörnar. "Havsörnsligan" vanns av en åtel i Värmland där hela 33 stycken kunde räknas in!

"Ligan" av antalet örnar totalt, leds av en lokal i Värmland (50). Sedan följer Dalsland (39), Närke (32), Västergötland (28) och Leksand hamnar på en god 5: e plats med sina 27 örnar.

Foto: Bogdan Persson

Den äldsta örnen som blev avläst den gångna vintern. Ringmärkt som bounce den 13 juni 1986 i Finland, Vaasa län. Avläst i Leksand 24 december 2000.

Vill du bli stödande medlem (örnfadder) i ÖRN-72?

Kostnaden är 100 kr/år och beloppet kan sättas in på postgirokonto **83 36 72-9 (ÖRN-72)**

Som tack får du regelbunden information från det nordiska örnarbetet samt tidskriften KUNGSÖRNEN 1gång/år.

Att spela in ljud i naturen

Kalle Bergström

Jag har sedan 1986 hållit på med ljudinspelningar från fåglar och naturfotografering. Jag började med en Walkman kassettbandspelare samt en rikt-mikrofon. Denna typ av mikrofon gav dock inte den förstärkning av ljudet som jag hade hoppats på.

Kassetinspelningarna visade sig i efterhand vara oanvändbara för den slutliga produktionen av cd skivor. Själva banden åldras fort och är dessutom av ojämn kvalitet, trots att de är av samma märke.

I samband med en Ölandsresa fick jag tag i en Telinga mono parabol mic, som jag sedan köpte en Dat bandspelare till och fick ett mycket fint resultat. På den tiden sysslade jag ofta med bildspel och använde då de inspelade ljuden till dessa. Så småningom krävdes dock stereoljud, vilket ledde till att jag köpte en Telinga stereomic. Det resulterade i åtskilliga inspelningar av imponerande kvalitet.

Efter att ha hållit på i ett antal år blev jag mer och mer kräsen beträffande ljudkvaliteten. Det stora problemet är ofta bakgrundsljudet det mänskliga bullret kan man också kalla det, som finns i stort sett överallt.

Ett exempel, vägen mellan Falun och Enviken har en bullermatta på 18 km i sidled, åt båda hållen på vissa platser. Det ger en bullermatta som är 36 km bred och inom denna bullermatta kan man inte göra några fullgoda inspelningar. Annat som kan störa om våren är alla små bäckar som porlar, eller vinden som man alltid måste undvika.

Lyckligtvis finns det numera fantastiska

hjälpmedel att få tag i för den som har dator hemma. Om man satsar lite extra på ett bra ljudkort och mycket minne, så kan man göra en hel del med ljudredigering i datorn. Med bra ljudkort följer det ofta med bra ljudredigeringsprogram, exempelvis WaveLab. Ska man sedan mata in ljudet i datorn, då krävs även mycket dataminne.

1 minut ljud = 1 mb. Självt har jag nu 2 hårddiskar på 45 GB.

Även inspelningsmedia utvecklas fort. I dagarna har jag köpt en MiniDisc spelare, ett media som komprimerar ljudet. Den tar bort det ljud som du inte kan höra. De tester som jag har gjort med MiniDisc har gett mig ett mycket tillfredsställande resultat. Att den sedan ryms i min handflata och ej går på dyra specialbatterier har också stor betydelse.

Datbandspelarens batterier räcker 2 tim och laddas om på 8 tim. Minidiscspelarens batteri räcker 4 timmar för inspelning och 16.5 timmar för uppspelning och kan köpas i alla typer av affärer. Vid inköp av en mindiscspelare tänk på att den måste kunna spela in analogt annars kan du inte spela in med en vanlig mikrofon.

De flesta av mina inspelningar handlar om fåglar, men jag har även en del från vissa miljöer samt på en del grodor och insekter.

Bildtext: Överst Datbandspelare med datband till vänster och batteri till höger. Underst Minidiscspelare med minidisc till vänster och batteri till höger

När man hållit på ett tag så börjar man märka att samma art låter olika från plats till plats. Man brukar tala om att fåglarna sjunger med dialekt. Att säga att en viss art har ett visst antal olika läten är omöjligt i och med detta fenomen.

Vill du veta mer om inspelning mm kan du höra av dig till mig.

Större strandpipare, *Charadrius hiaticula*

Foto: Kalle Bergström

Min hemsida innehåller dessutom alltid något ljud som du kan lyssna på. Sidan uppdateras var 3:e vecka och följer naturens årstider där jag bor, i Falun.

Så här når man mig:

Kalle Bergström

Polhemsvägen 11 a, 791 32 Falun

Tfn: 023-257 38 mob: 070-208 30 03

E-post:: kb1@telia.com

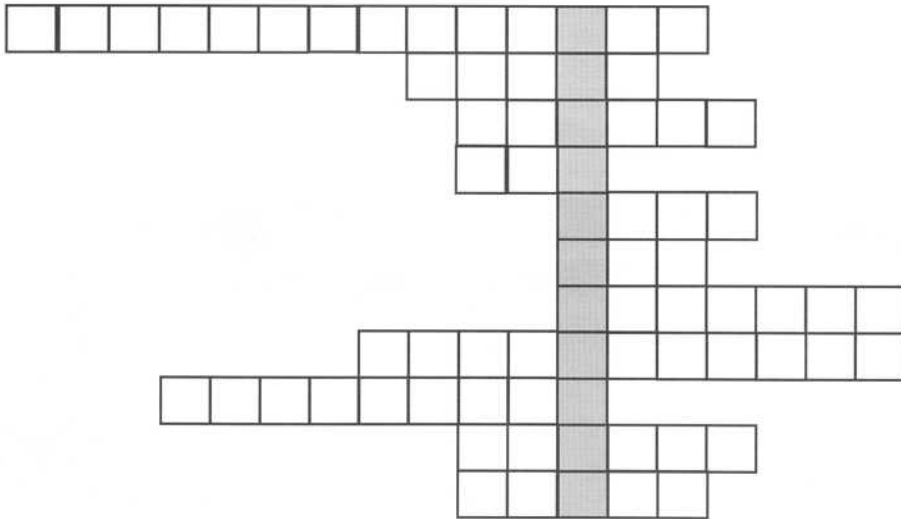
Webb: <http://hem.passagen.se/kalle.b>

Korsordet

Staffan Lind

1. Spelande vadare
2. Pica pica
3. Violettröd
4. Säger kråkan
5. Fågelmun
6. Är fågelkroppen klädd med
7. Mörk dykand
8. Stamhalare
9. Dumbom som hojtar
10. Svarthjässad mes
11. Vårfågel

Skriv in svaren på frågorna i de vågräta rutorna!

I den lodräta gråare kolumnen skall du, om du svarat rätt på frågorna, få ut rätt svar på korsordet.

Ditt svar kan du lämna på vår internetsida under rubriken "Korsordet" eller skicka ett vykort till:

Leksands fågelklubb, pl. 20671, 793 50 Leksand.

Dragning av vinnare kommer att ske på fågelskådningens dag den 13 maj.

De tre först dragna rätta lösningar kommer att få varsitt pris!

Förra gångens rätta lösning i Fåglar i Leksand 2001-1 var "FISKGJUSE".

Rapport storholksprojektet.

Gunnar Lind

Efter bottenåret 2000 fanns inga större förhoppningar att 2001 skulle bli ett bra häckningsår för slaguggla och tornfalk. Smågnagarpopulationerna stod fortfarande på en låg nivå, vilket man kunde avläsa på förekomsten av spår på snön.

På eftervintern hördes emellertid slagugglor i några revir och vid kontrollerna i månads-skiftet april- maj visade det sig att 12 par skridit till häckning. Notabelt var att flera av de tidigare säkraste lokalerna var övergivna i år. De flesta paren hade små ägg-kullar, oftast 2- 3 ägg. Samtliga par lyckades med häckningen och totalt blev 23 ungar flygga vilket i snitt blir ca 1,9 ungar per häckning. I år har ugglorna tagit mer fågel som byten än under ett normalt år.

För tornfalken såg läget i början kritiskt ut, för mycket få ex. inrapporterades under april- maj. Vid kontrollerna konstaterades att 10 par påbörjat häckning. Två äggkullar övergavs på tidigt stadium av okänd anledning. De resterande åtta paren lyckades kläcka fram och föda upp totalt 39 ungar vilka samtliga blev flygga. Det blir ca 4,9 ungar per lyckad häckning vilket är helt normalt. Även tornfalkarna tog i år mera fågel än vad brukligt är.

Foto: Lars Nilsson

Lövskog

- *närnatur med kvalitet som Leksand bör satsa på* -
Bengt Oldhammer

Lövskogen intar en särställning när det gäller att slå vakt om artrikedom och biologisk mångfald. I Statens Naturvårdsverks rapport "Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker" redovisas särskilt skyddsvärda lövskogstyper i Sverige. Dalarna är där representerat med två lokaler, Nedre Dalälvsområdet och Säterdalsravinerna.

Av de Mellaneuropeiska lövskogarna återstår 0,2 procent. I England 0,1 procent (Robin Hoods skogar är borta!). I Sverige återstår knappt 2 procent, dvs. läget är betydligt sämre än för gammelskogen i taigan.

Jordbrukslandskapet

En stor del av lövet i Dalarna finns i jordbrukslandskapet, eller snarare det igenväxande jordbrukslandskapet. Det handlar om bördiga marker som vanligen är belägna under högsta kustlinjen eller strax ovan.

Alla ornitologer vet att det är betydligt rikare fågelliv i jordbrukslandskapet än i det numera havererade industri-skogslandskapet. Fågelborden vid alla hus motsvarar många orörda naturskogar (=skafferier) för t ex mesar. Därmed inte sagt att man på bred front ska strunta i att restaurera lövskogar i barrskoglandskapet. Det är också viktigt.

Inflyttning

Det är inte bara barrskogsfåglarna som flyttar in till jordbrukslandskapet och bebyggelsen i Leksand på vintern. Många storstadsbor lämnar nu storstadens stress för att bosätta sig på landet, eftersom de vill vara nära naturen. Bra närnatur lockar alltså skattebetalare till kommunen! I denna närnatur förväntar de sig att finna lövskogsmiljöer, gärna

Foto: Pär Johansson

med gamla och grova träd. Helst ädel-lövskog eftersom de då känner sig "som hemma". Med påbörjad växthuseffekt ökar ju nu också faktiskt ädellövets spontana spridning!

Kort sagt: omedvetet trivs vi och många av våra fåglar (plus en lång rad andra arter) i lövskogsmiljöer. En populär teori som förklarar detta är att vi i våra primitiva delar av hjärnan har minnen från savann-tiden...

Pionjärprojekt

Utifrån vad som här sagts finns det all anledning att satsa mer på kvalitativ närnatur. Vad detta är mer exakt kan diskuteras men jag vill framhålla följande:

* *Helt orörd lövskog som får sköta sig själv intill vattendrag, sjöar och vid fåbodas. Granen huggs bort.*

* *Aspdungar eller enstaka aspar, med eller utan bohål. Bör få utvecklas helt fritt utan huggningar, eller med lätt gallring där stora träd premieras.*

* *Sälgar sparas i så stor utsträckning som möjligt.*

* *Ädellövträd ska inte bara sparas utan kan även med fördel planteras på lämpliga platser.*

* *Vedhuggningslöv kommer alltid att vara viktigt i Leksand. Allt löv kan inte sparas. Här gäller det att styra aktiviteterna, t ex så att grova björkar sparas systematiskt.*

* *Lövet ska särskilt värnas vid omarronderingar.*

* *I en del områden måste man nog hägna in vissa områden för att hindra nerbetning. Sälgr, rönn och asp kan på en del platser omöjligt växa upptill grövre träd på grund av älgbetet.*

Avslutningsvis

Arbetet med att bevara och återskapa naturvärden i Dalarnas skogslandskap ska självfallet fortsätta. Men det finns all anledning att aktivt formulera ett naturvårdsmål för lövet i jordbrukslandskapet, inklusive de många fåbodarna. Fokuseringen kan göras på fåglar då flera av dess arter är goda indikatorarter.

Ett informativt och pedagogiskt arbete skulle kunna starta när man formulerat målen. Ett lokalt arbete som riktar sig till enskilda markägare eller byar är nog bättre än insatser på läns- och kommunnivå. Leksands fågelklubb med sitt breda kontaktnät och aktiva lokalarbete skulle här kunna göra en pionjärinsats för lövet. Vad jag förstår har klubben redan gjort en del på detta område men arbetet kan säkert utvecklas.

Foto: Pär Johansson

Den mindre hackspettens framtid i Sverige är beroende av att lövskog av tillräckligt hög kvalitet sparas i stor omfattning i landskapet. Bilden är från Busmors fåbod i Åhls socken där det finns exempel på skyddsvärda lövskogspartier som sparats med tanke på hackspettarna.

Årets falksäsong i Dalarna

Text och bild: Lars Nilsson

De första falkarna dök upp redan i mitten av mars och ganska snart var båda häckningslokalerna från förra året åter besatta. Vad vi kunde förstå var det samma falkar som året innan. Falkarna vid BK lästes av ganska snabbt och även vid lokalen OX läste vi senare av ringarna och konstaterade då att förra årets falkar till vår glädje överlevt vintern och återvänt på båda lokalerna. Det blev en fin början på falksäsongen som dock skulle visa sig bli mer dramatisk och osannolik än vad vi någonsin kunnat föreställa oss.

Det hela började med att vi under mystiska omständigheter hittade falken "Knut" död på Stora Tuna kyrkogård den 20 April. Knut var den första projektfalk som återvänt och som även genomförde en lyckad häckning vid lokalen OX året innan. Vi visste samtidigt att honan var "äggsjuk" och skulle värpa inom ett par dagar. Den omtumlande situationen gav en massa frågor men inga svar. Var skulle honan nu lägga sina ägg? ...på bohyllan eller bara släppa ur sig dem var som helst. Branten vid lokalen OX blev tom samma dag som Knut försvann och ingen kunde förstå vart honan tagit vägen. Samtidigt hade paret vid BK lagt sina ägg och ruvningen kom igång allt flöt på utan störningar. Vi visste dock att upparet funnits vid berget sedan i januari men de hördes nu

Tubarna användes flitigt av intresserade

- Va stor fågeln blir!

längre bort och det vilade ett spant lugn vid berget.

Jag var ner på bohyllan, samma hylla som förra året, efter ca 2 veckors ruvning och lyste de fyra äggen, där alla visade sig vara befruktade. Det skulle åtminstone lyckas här om inte

Någon dag senare kom samtal från Bror att en falk syntes vid Djurmo klack och efter ytterligare en timme ringde Bror och skrek i luren att två falkar var i berget och förmodligen häckade i branten. Vi förstod ingenting!

Efter någon dag konstaterades att Knuts hona E8 hade hittat en ny hane som avlästes som D0, släppt som hackingfalk vid KL 1999. Det osannolika hade inträffat. Förmodligen hade paret ruvat ca 15- 20 dagar innan de upptäcktes. När vi räknade bakåt

kunde vi konstatera att Knut måste vara far till äggen/ungarna och han låg nu nerfryst i en frysbox på riksmuseet. Ständigt nya överraskningar. Den nya hanen D0 tog sin uppgift som fosterfar på största allvar och paret fungerade mycket bra tillsammans under hela häckningen.

En tid efter att äggen kläckts bestämde vi oss för att berätta om häckningen för allmänheten. Dels för att informera om projektet och dels för att flera skulle få ta del av föreställningen. Bror och Britta gjorde ett fantastiskt arbete som organiserade bevakning och informerade alla besökare om falkprojektet och betydelsen av ett aktivt naturvårdsarbete. Ungefär 4000 besök räknades in. Häckningen vid Djurmo klack blev Gagnefs största turistattraktion under sommaren. Bror och Britta fick under oktober ta emot Gagnefs kommuns miljöstipendium på 10 000 kronor för sitt hängivna arbete. GRATTIS!

När det var tid att märka ungar visste vi att

minst tre, möjligen fyra ungar satt nere i Säter. Det var med lätta steg jag tog mig ner till hyllan för att till min fasa konstatera att den var tom. Spontant gick tankarna till upparet som nu troligen tagit en gruvlig hämnd på falkarna som tagit deras hylla.

Inga direkta bevis finns för att det är uven men sannolikt kan vi nog konstatera att så är fallet. Det var bara att gå upp igen med oförättat arbete och en uppgiven känsla. I Gagnef blev dock de tre ungar märkta och den fortsatta utvecklingen fram tills de drog iväg söderut gick utan störningar.

En incident inträffade dock vid Djurmo klack, under ruvning, där ett par killar av nyfikenhet och dumdristighet försökte ta sig ner till bohyllan. Hade de halkat hade det kunnat bli deras sista dag i livet. Polisanmälan gjordes för intrånget och resultatet blev 60 dagsböter för var och en, 12 000 respektive 6 600 kronor.

På återseende nästa säsong!

Första parkett....!

Fågelklubben resa till Spanien År 2001, 20 -29 september
Grázalema nationalpark, Coto doñana och Alhambra

Berguvsrapport

Henry Pollack

Årets resultat i våra berguvsvoljärer är det sämsta som presterats sedan vi började få fram ungar i de voljärer som i dag används av Leksands fågelklubb.

I Insjön gick dock båda honorna till häckning, men just i samband med kläckningen havererade bådars häckning. Vi anar att vi hade påhälsning av mink, vilket kunde konstateras för något år sedan också. I Siljansnäs avled honan just före häckningssäsongen. Därför blev vi helt utan ungar i år.

Inom projekt Berguv Dalarna blev årets resultat 10 ungar som frisläpps. Detta kan jämföras med senare halvan av 1990-talet när det blev minst 20 ungar årligen. Inom projektet som pågått sedan 1980 har det släppts 296 ungar hittills. Av dessa är 45 ungar födda i Leksands fågelklubbs voljärer. Berguv Dalarna står inför viss omstrukturering, med omplacering av vissa par, då några uppfödare som hållit på sedan starten önskar sluta. Vi har märkt en viss framgång för de frilevande uvarna i Dalarna, som i dagsläget har åtminstone 20 revir. Då dödligheten är mycket stor framförallt första levnadsåret, bedöms inte uvstammen vara så stor att det är befogat att sluta med projektet ännu.

Beträffande årets resultat kan nämnas att våra övriga ugglor också hade en svår säsong i år. Flera slagugglepar lade tre ägg men slutresultatet blev att endast en unge blev flygg. Vi har sett liknande samband tidigare år mellan frilevande ugglor och berguvar i voljärer.

Vi hoppas att berguven ska få en så pass kraftig stam i Dalarna att den klarar sig

utan inblandning av oss, och att livsvillkoren ska vara så pass goda att den klarar sig i framtiden. Dessutom hoppas man att den inte ska behöva bli ett hot mot en annan svag art nämligen pilgrimsfalken. Uven och falken konkurrerar ju om samma boplatser i bergsbranterna. Det ser ju bra ut för båda arterna i sydvästra Sverige, så det borde ju gå bra här också.

Berguv, *Bubo bubo*

Foto: Lars Nilsson

Åtta år med falkprojektet i Dalarna

Bogdan Persson

Tiden går fort när man har kul, brukar det heta. Visst har falkprojektet varit både kul och spännande och mycket innehållsrikt. Varje år har bjudit på nya upplevelser. En del utomordentligt glädjande, andra mycket tråkiga... Det är de trevliga upplevelserna som gör att man vill gå vidare. Glädjen av att se en falk glida högt upp i skyn, att förundras av dess enastående jakt-skicklighet, att drömma sig iväg med falken till övervintringslokalen i Danmark eller Frankrike, att uppfyllas av den djupaste vördnad och glädje då falken åter sitter på sin klippa, medan de sista snöfläckarna kämpar en orättvis kamp mot den allt starkare vårsolen. Dessa känslor räcker långt. Vetskapen om att man jobbar för att återställa något som så hänsynslöst har ryckts ifrån oss en gång i tiden, är endast ytterligare en krydda.

Återblick

Den åttonde generationen pilgrimsfalkar har lämnat Dalarna för någon vecka sedan. Det är dags att blicka tillbaka. Denna gång blickar vi tillbaka hela vägen till år 1994, då det hela startade.

Egentligen ska man nog säga att det startade redan 1993, på en resa som fågelklubben hade till ön Runde i Norge. Det var på den här resan jag lärde känna Lasse Nilsson. Minns hur vi från campingplatsen spanade upp mot en av de höga bergstopparna av Runde. Högt där uppe på en klippa, satt pilgrimsfalken och åt på sitt byte.

Genom min nyinköpta tubkikare försökte jag se vad den åt på, men avståndet var för stort även för en 60-gångers zoom. Föga kunde jag då ana hur just denna resa skulle svetsa mig samman med den stolta fågeln, där uppe på klippan. Egentligen var det Lasse Nilsson, Staffan Müller och Anders Hans som började diskutera det här med projekt pilgrimsfalk. Själv var jag för upptagen med att fota lunnefåglar, storlabbar och tretåiga måsar. Det var först långt efteråt, när vi återvänt hem, som idén presenterades för mig. I början var jag

ganska skeptisk, måste jag erkänna. Jag tror inte att det märktes på mig, men det kändes som att gå med i en expedition till Himalaya. Hur skulle vi klara det? Dock smittades jag så småningom av de andras entusiasm och stod beredd att jobba med det här hela vägen tills falken åter häckar i Dalarna och ökar av egen kraft.

Till en början bildades en arbetsgrupp på fyra man, för att driva projektet inom fågelklubben: Lasse Nilsson, Anders Hans, Anders Ståhl och undertecknad.

Foto: Bogdan Persson

Första falkarna sätts in i hackingburarna

Falkungar kläckta vid avelstationen i Kungälv

Foto: Lars Nilsson

Första falkarna

I juni 1994 var det så dags att åka ner till Tommy Järås på falkcentralen och hämta de första falkarna. Vi var alla imponerade av Tommy och hans fru Åsa, som mer eller mindre ägnade sitt liv åt falkarna. Dessutom bedrev man ett fågelsjukhus. Bland patienterna fick vi träffa berguven, bivråken, en del trutar och måsar, någon svan, kattuggla och så vidare. Vi blev utlovade två falkkullar det första året. Anders och Anders fick ta den första turen ner till Kungälv. De skulle ansvara för den första kullen. Alla var givetvis mycket spända och förväntansfulla. Klarar vi av det här? I början fruktade man att det hela skulle gå åt pipan, innan det ens hade hunnit börja. När falkarna sedan flög, var vissa så entusiastiska att de började räkna med häckning redan till nästa år! Den första kullen kom på vingarna problemfritt.

Värre gick det med ungarna som Lasse och jag hämtade en dryg vecka senare. De placerades ut i ett berg där orosmoln i form av en duvhök började dyka upp. Den första bittra läxan fick vi i samband med att vi skulle släppa ut ungarna. Vi tog en titt i buren i samband med att den skulle öppnas. Av de tre ungarna var endast två kvar! Den tredje hittade vi endast rester av... slagen av duvhöken genom maskorna på buren! De övriga två fick inte leva mycket längre. Bara någon timme efter att vi öppnat buren, slog duvhöken till igen. Morgonen därpå var katastrofen fulländad. Även den tredje ungen var borta. I det här läget kändes det mycket tungt. Bevakningen var över innan den ens hade börjat riktigt. Om vi inte redan hade lyckats få fyra ungar på vingarna, så undrar jag om jag hade orkat fortsätta. Det kändes tungt för oss alla...

Hacking på Leksands brödssilo

Foto: Lars Nilsson

Andra året

Under våren 1995 hade vi bestämt att inte satsa på det olycksdrabbade berget, utan hitta en ny plats. Den tokiga idén att sätta ut falkar på silon vid Leksandsbröd kläcktes av Gunnar Lind och mig. Peter Lindberg från falkprojektet och Leksandsbröds ledning ställde sig positiva och det var bara att köra igång. Lokalen fick under de kommande åren en mycket viktig uppgift i att sprida intresset för projektet. Minns vilka problem vi hade det första året vid silon, dagarna efter att buren hade öppnats. Falkarna försökte flyga utan att vingarna bar och vi fick gång på gång fånga in dem och bära upp dem igen. Det var en nackdel med denna lösning. Det var omöjligt för en falk att ta sig tillbaka om den inte kunde flyga. Det blev ett fasligt springande upp och ner för silon. Till slut flög de. Tyvärr var detta inte den enda nackdelen. Tåget passerar endast några tiotal meter ifrån silon och ett par veckor efter utsläppet hände det som vi hoppades inte skulle ske. En av hannarna blev påkörd av tåget. Likväl var säsongen sammantaget lyckad. De två övriga klarade sig fint och tillbringade dagarna vid Limsjön, där de jagade flitigt. Tillsammans med de fyra som släpptes i skogen blev det 6 nya vingpar som lämnade Dalarna när hösten var kommen.

Tredje året

1996 var ett snarlikt år. Tre av de 6 nya falkarna hamnade på silon. En av silofalka-

rna försvann efter endast en vecka. Vad som hände blev aldrig klarlagt. Kanske blev även den påkörd av tåget och sedan tagen av räven... Ingen vet. Vi hittade aldrig kroppen.

Jag kommer särskilt ihåg en av falkarna vid silon. Hannen C2 hade för vana att jaga fjärilar och trollsländor. Jag minns också att han vid ett tillfälle satte sig ner på riksvägen tillsammans med sin syster. Allt medan jag från silon förskräckt såg trafiken passera syskonen på en meters avstånd. Jag minns också att duvhöken var nära att ta C2: an. Vad jag då inte visste var att denna falk skulle spela en av huvudrollerna i pilgrimsfalkens återerövring av Dalarna. Gränsen mellan succé och misslyckande är härfin. På falkcentralen fick han namnet Knut, efter Knut Bengtsson, direktör på Binglotto som tillsammans med programledaren Leif "Loket" Olsson, fick döpa varsin falkunge.

Fosterpappan D0 i Djurmo vid utsättningen 1999

Foto: Bogdan Persson

Nya hackinglokaler

1997 var året då hela 14 falkar kom till Dalarna. Det blev premiär för två nya lokaler. Borlänge som väntat på sin tur sedan några år tillbaka fick nu sin chans. Björn Johansson och Lars-Erik Nilsson var ansvariga inom Tunabygdens fågelklubb. I Gagnef tog Bror och Britta Wallbom ansvar för ytterligare en

kull ungar, för Leksands fågelklubbs räkning. En av Leksandsbröds falkar omkom i krock med en elledning, medan en av Gagnefs ungar råkade ut för en rad olyckor med tragisk utgång. Den påträffades flytande i Siljan utanför Tällberg,

utmärglad och skadad i stjärtpartiet. Dagarna innan hade den attackerats av en mobbande lärkfalk. Kanske var det där den fick skadan. Såret var infekterat av fluglarver. En dag efter infångandet dog falken, utmärglad och sjuk...

Hela tolv falkar lämnade Dalarna denna höst. Det största antalet hitintills... Bortsett från ett återfynd av en falk som omkom i Danmark, har ingen av de övriga elva påträffats.

1998 fick vi nio nya ungar. De sattes ut i Leksand, Gagnef och Borlänge. Leksandsbröd fick stå över detta år. Den stora nyheten för året blev dock falken Knuts återkomst. Han vistades ofta hos ungfågellarna i Gagnef och Borlänge. Nu kändes det att saker började hända.

Jag minns Knut sittande i toppen av en torraka i Gagnef medan fyra flygga ungar i grenarna runtom gjorde sitt bästa för att förmå den vackra falken att mata dem. Knut verkade inte fatta mycket av det hela, utan fortsatte spana efter sin hona som aldrig kom...

Första paret

1999, året med de stora förhoppningarna. Skulle vi äntligen få en häckning i Dalarna? Förväntningarna blev inte mindre då Knut åter dök upp tidigt på våren... nu med en hona! Äntligen! Dalarnas första etablerade par sedan 60-talet. Falkarna dök först upp i Gagnef. Bror och Britta fick

Foto: Bogdan Persson

Många är intresserade hur det går för falkarna.

den stora äran att bevittna deras ankomst. Senare visade det sig att de alternerade mellan Gagnef och Borlänge. Samma två lokaler som året innan hyste utsläppta ungar och där Knut försökte hitta sin hona utan att lyckas. Det blev inga

nya utsättningar av falkungar i Borlänge och Gagnef detta år. Knut och hans nya fru skulle få ha bergen för sig själva. Det var i Borlänge jag fick bevittna den första parningen av pilgrimsfalk sedan 1965. Så småningom valde falkarna Gagnef. Vi var mycket nyfikna på att se vem Knuts älskarinna var.

Fem dagar av min semester fick jag "offra" innan jag lyckades avslöja henne. Britta Wallbom spanade från håll och gav mig, via mobilen, viktiga uppgifter om falkarnas position. Vi lyckades till slut. Resultatet blev minst sagt överraskande. Honan, med beteckningen A0 och två blå ringar, visade sig härstamma från en vild häckning i Halland! Knut hade lyckats locka henne till Dalarna!

Hon var endast ett år gammal och detta var nog anledningen till att häckning uteblev denna sommar. Tolv ungar sattes ut inom projektet och 10 kom iväg. Leksand och Borlänge fick ta hand om nykomlingarna. Berget i Gagnef var under sommaren besatt av det nyetablerade falkparet.

Första häckningen

År 2000... Nu skulle det ske. All vår uppmärksamhet riktades mot Gagnef där Knut dök upp tidigt på våren. Ensam... Vi väntade och väntade... Den stora nyheten kom emellertid från ett helt annat håll. Stig-Åke Svensson var budbärare: I Säter låg en falkhona och ruvade på 3 ägg! Senare skulle det visa sig att honan var utsläppt i Gagnef 1998, medan hannen var från Leksand kläckt 1996.

Lyckan visste inga gränser då även Knut, efter tre veckors väntan, fick sin hona. Nu var succén ett faktum. Två häckningar skulle det bli. Och så blev det. Tre ungar kläcktes i Säter och en i Gagnef. Förmodligen var det honans sena ankomst som var orsaken till att Knut inte hade tid att befrukta äggen ordentligt.

Jag fick tillstånd att fotografera falkarna i Gagnef. Väl i gömslet kunde jag konstatera att Knut hade fått en ny hona. Detta förklarade hennes sena ankomst. E8 stod det på ringen. Liksom Knuts första hona var även E8-an en 1998: a. Med den skillnaden att hon var "vår egen produkt" från Leksand.

Alla hjälps åt

År 2000 var en milstolpe inom projektet. Isen var bruten och åren av slit kändes mycket meningsfulla. Man känner enorm tacksamhet mot de som har ställt upp i projektet. I denna tillbakablick nämns endast ett fåtal av alla de namn som bidragit till att pilgrimsfalken åter häckar i Mellansverige. Listan skulle kunna göras mycket lång.

Projekt pilgrimsfalk bedrivs inte av 5 eller 10 eldsjälar. Det behövs mycket mer än så. Allt ifrån att bedriva aveln, till att bevaka falkarna och spana efter dem. Enligt min grova uppskattning har mellan 40 och 60 personer bevakat falkarna enbart här i Leksand, Gagnef, Borlänge och Säter oräknade. Med dessa lokaler inräknade,

skulle vi hamna en bra bit över 100. Det handlar om åtskilliga tusentals timmar av arbete och bevakning enbart hos oss i Dalarna. En fantastisk naturvårdsinsats...

Arbetet för att återställa falkstammen handlar tyvärr inte enbart om att släppa ut falkar och se till att de kommer på vingarna. Att sprida information och förståelse för pilgrimsfalken är nog så viktigt.

I slutet av april i år, hittades falken Knut död på en kyrkogård i Tuna. Det visade sig senare att han flugit på ett trubbigt föremål och dött.

Knuts öde är en bitter påminnelse om detta. Han har gjort en enorm insats för sin art och kommer att fortsätta med detta postumt. Falken Knut kommer att placeras på Naturrum i Siljansnäs där han ska sprida intresse för projektet och bidra till förståelse för arten och dess roll i naturen. Cirkeln är sluten för hans del. Knut hann med att befrukta äggen innan han dog.

En ny falk tog rollen som fosterförälder. Det ligger mycket symbolik i detta. Livet går vidare och så gör arbetet för pilgrimsfalken.

Jag vill avsluta med orden som Ingrid Elm skrev en gång angående en av de förlorade falkarna vid Leksandsbröd: "Hoppas han flyger väl i falkarnas himmel, där duvorna är loja och feta."

TV, radio och tidningar hjälper till att sprida kunskap.

Foto: Lars Nilsson

foto: Lars Nilsson

foto: Kalle Bergström

foto: Lennart Matthiasson

foto: Kalle Bergström

foto: Lennart Matthiasson

foto: Paul Johnson

foto: Lennart Matthiasson

foto: Bogdan Persson

Svaren hittar du på vår hemsida.....!

Återfynd av Dala falkar

Bogdan Persson

- **C4 1995**- Falken hittades flytande i en å i Kristinehamn, den 22 september 1995, knappt en vecka efter att den lämnat Leksand. Den hade antagligen flugit på en ledning. Den blev 123 dagar gammal.
- **S8 1996**- Funnen död i september 1997 på Själland, Danmark. Funnen ca 457 dagar efter kläckning (beräknad ålder). Kroppen var kraftigt förmultnad.
- **A6 1997**- Ytterligare ett fynd från Själland, DK. Falken avlästes faktiskt levande den 28 januari 1998. Den 29 hade den flugit på ett stängsel och bröt vingen. Den fördes till ett djursjukhus, men avled dagen därpå. Falken blev 256 dagar gammal.
- **A0 1997**- Avläst i fält den 7 oktober 1998 vid sjön Roxen i närheten av Linköping. Den hade jagat i markerna en längre tid. Vid avläsningstillfället var den 509 dagar gammal.
- **T0 1998**- Falken hittades under en elledning i Akershus, N, den 29 september 1998. Den hade ett byte i klorna. Troligen hade falken fått sig en el-stöt. Den var då 129 dagar gammal.
- **K0 1998**- Funnen död, den 26 oktober 1998, vid Ulfborg, DK. Ännu ett fall där elledning troligen var dödsorsak. Falken var 154 dagar gammal.
- **S7 1999**- Den välkända falken "Selma" som släpptes från Leksandsbröds silo 1999. Hon återkom till silon följande vår, men endast 5 dagar senare infann hon sig på plats i Varberg. Vid det tillfället var hon 344 dagar. Selma har övervintrat i trakten, vintern 2000/2001. Den gångna sommaren gjorde hon ett häckningsförsök i Halland.
- **K9 1999**- Hannen som häckade i Säter år 2000 infångades i Nederländerna, vid Wadden-sea, den 10 mars i år. Han var vid tillfället 1730 dagar gammal (knappt 5 år). Falken släpptes och häckade åter i Säter i somras.

Foto: Lars Nilsson

Här håller Börje Axelsson stolt upp Pilgrimsfalken "Knut" efter montering. Falken hittades död vid Stora Tuna kyrkogård den 20 April i år. Knut blev inte skjuten utan tros ha flugit in i något trubbigt föremål som orsakat skador på inre organ. Knut var dock påskjuten tidigare med hagel som hittades i vänster vinge.

Från intresse till utbildning

Linda Hollén

Hej kära läsare. Mitt namn är Linda Hollén, jag är 24 år, nybliven biolog och självklart en trogen medlem i Leksands fågelklubb. Eftersom jag delvis har fått min inspiration från just fågelklubben tänkte jag berätta för er om hur det kom sig att jag blev biolog.

Jag har alltid varit intresserad av djur och natur. Alla skollov tillbringade jag hos min moster och hennes hästar och får på det vackra Öland. Jag var en riktig hästtjej som var i stallet så fort tillfälle gavs och min högsta dröm då var att bli veterinär. När jag skulle välja gymnasieprogram var valet självklart. 1993 började jag på naturbruksgymnasiet i Rättvik med inriktning mot hästskötsel. Det var tre underbara år och mitt intresse för djur och natur bara ökade. Men det var någon gång under det sista året som drömmen om att bli veterinär övergick till något annat. Vi läste då en kurs i etologi, dvs. läran om djurens beteende, och det blev början på ett djupt intresse för detta ämne. Det var också under denna tid som jag kom i kontakt

med Staffan Müller, blev medlem i fågelklubben och började arbeta som

Tillsammans med mulle i stora skogen

ringmärkarassistent vid Limsjön. Det fortsatte jag sedan med så ofta jag kunde och fågelintresset växte sig starkare. Tack vare min etologilärare Maria Bergsten,

Staffan och Leksands fågelklubb väckte mitt intresse för biologi, etologi och fåglar och jag bestämde mig för att bli biolog.

Valet föll på biologprogrammet på Stockholms universitet eftersom Stockholm då var det enda universitetet med undervisning i etologi. Mitt intresse för etologi präglade min utbildning. Under några veckors ledighet i studierna åkte jag våren 2000 till södra Öland och jobbade som ringmärkarassistent på Ottenby fågelstation. Detta fick mig att inse ännu mer hur spännande det är med fåglar.

Mitt stora intresse för fåglar och etologi gjorde att jag valde att göra ett examensarbete på just fåglar och etologi. Det gjorde jag i det vackra Sörmland på Tovetorps Zoologiska forskningsstation som är en kursgård tillhörande Stockholms universitet. Examensarbetet handlade om hur pilfinkar (*Passer montanus*) kan kompensera för den förlust i flygförmåga som drabbar dem under deras ruggning. Den 5/6 år 2001 höll jag så min redovisning på Stockholms universitet och var därmed en "fullfjädrad" biolog.

Min tid på Tovetorp förändrade livet i en riktning som jag inte ens vågat drömma om, bla för de människor jag lärde känna. En av dem, en italiensk forskare vid namn Tomasso Pizarri, gav mig ett hett tips. I Sydafrika bedriver, sedan 1993, en av världens bästa forskargrupper etologisk forskning på surikater (*Suricata suricatta*), alias Timon i filmen Lejonkungen. Gruppen tar också emot volontärer som bor där och hjälper till med forskningen och för några veckor sedan fick jag reda på att JAG får bli en av dem. Den 14:e november sätter jag mig på planet till Sydafrika för att under ett år studera surikater.

Nu får jag chansen att kombinera många av

mina intressen på en och samma gång. Jag får arbeta med djur i en underbar natur och jag kommer garanterat att få se och vara med om mycket spännande saker. Jag ser också detta som en enorm möjlighet att utveckla och fördjupa mina kunskaper inom etologi och en bra merit för att sedan komma in på en forskarutbildning, vilket är mitt nästa mål. Om det då blir fåglar eller något annat djurslag det får framtiden utvisa.

Nu när jag är i Afrika ska jag också passa på att hälsa på schimpanser i Zambia. Där har David och Sheila Siddle startat ett barnhem, Chimfunshi Wildlife Orphanage, för schimpanser som blivit illa tilltygade eller vars mammor blivit skjutna. Som fadder åt en schimpans bidrar man med 300 kronor varje år och hjälper så till med mat och andra förnödenheter. Jag har varit fadder åt min schimpans Coco i snart åtta år och nu kan jag äntligen hälsa på henne. En av mina drömmar är att kunna bidra med hjälp åt schimpanser som far illa i Afrika.

Så, här avslutas ett kapitel i mitt liv präglat av studier och jag kliver nu in i ett nytt.... med början i Kalahariöknen.

Delvis har jag fågelklubben och dess aktiva att tacka för det jag får vara med om och vill därför gärna dela med mig av mina upplevelser där nere till er. Vill ni ha kontakt med mig där nere? Då går det bra att E-mejla till:

Linda Hollén

busen_21@hotmail.com

Historien bakom bilden

En bild säger mer än tusen ord sägs det. Det må vara sant, men ofta avslöjar inte bilden omständigheterna under vilka den är tagen. Inte sällan döljer sig en spännande upplevelse eller händelse bakom bilden. Följetongen som du läser tar upp sådana bilder, där historien bakom oftast har mer att berätta än själva bilden.

Gråa ben och gröna kullar

Lars Nilsson

Det hände sig vid den tiden i slutet av maj när den första späda vårgrönskan pryder marken och träden så smått börjar knoppas. Vi var ett gäng som bestämt oss för att göra en upptäcktsfärd i Gåsbergets lövbränna på gränsen mot Hälsingland. Gåsberget är mellan sveriges och troligen även landets största lövbränna. Det var en sådan dag som tar tag i och för en framåt av egen kraft, som en ande eller ett väsen som kallar allt längre och längre in i den trolska lövskogen.

Redan från början kände jag en stark närvaro i den vackra vårmorgonen och att något speciellt skulle hända denna dag. Värmen, dofterna och fågelsången gav en sådan frid, sinnena väcktes till liv, det var bara att ta in. Som fågelskådare fångades jag främst av vårsången men eftersom lövbrännan är en optimal hackspett biotop, sökte jag nyfiket efter märken och bohål. Min blick vandrade upp och ner längs björk- och aspstammar medan jag kom allt längre bort från mina vänner som intresserade sig för växter på marken.

Efter någon timmes vandring satte jag mig ner för att invänta gruppen som varken hördes eller syntes till. Jag slog mig ner på en gammal mossig stubbe och intog en bekväm sittställning i denna naturens ergonomiska stol, hällde upp kaffet, drog in doften, blundade och försvann in i en vårkonsert utan motstycke. Efter en stund ville jag försöka ge något tillbaka och eftersom jag ofta bär munspelet med mig så spelade jag och gav uttryck för min glädje och mitt välbefinnande.

Precis när jag avslutade en schottis efter Tore Härdelin såg jag ett grått bylte som dök upp mellan asparna och de mossklädda stenarna och jag funderade vem i sällskapet som hade en grå jacka. Efter några sekunder får jag mitt livs pulshöjning och ett krampaktigt tillstånd inträder, känner mig som en bronstaty. Ett vackert och avspänt varghuvud dyker upp ca 70 m framför mig mellan träden och jag förstår på hans oberörda beteende att jag inte är upptäckt. Vargen rör sig med smidiga och lugna rörelser framåt och jag sitter med kikaren, som sagt krampaktigt och ser det enormt vackra djuret helt ostört komma mot mig.

Jag tror knappast att det är sant och jag skärper förmågan att vara närvarande. Med alla sinnen på helspänn tar jag in så mycket jag kan, jag förstår nu att detta är en osannolik upplevelse jag får vara med om. Efter 30-40 sekunder ställer sig vargen 30m rakt framför mig med frambenen på en mossklädd sten, jag ser den i helfigur, likt de bilder jag sett ur Jack Londons filmatisering "skriet från vildmarken". Vargen fleamar med munnen och får vittring.

Först då blir det vackert gråskimrande djuret medveten om min existens, kryper ihop, drar sig undan och försvinner lika plötsligt som det kom. Jag förstår då vad jag fått uppleva och krampen övergår i skakningar och glädjerus. Eftersom jag var så fokuserad att inte röja mig så kunde jag inte ta kameran som bara låg någon meter ifrån mig. Jag väntade en stund för att sansa mig och njuta av mitt första möte med varg, jag visste nu och kände att detta var en av de häftigaste upplevelser jag haft, ingen rädsla bara glädje.

Som om detta inte var nog, några minuter efter mitt möte dyker en älg kviga upp i samma glänta som vargen, även hon helt omedveten om min närvaro. Nu hade jag dock kameran i högsta hugg och följde henne i varje rörelse. Hon kom snett emot mig och stannade på ca 6-7m och blängde frågande som om hon undrade vem jag var. Hon klippte med öronen och vände sakta om, lufsade vidare och lät sig väl smaka av det späda gräs som kommit upp genom det förmultnade fjolårslövet. Tänk att naturen kommer så nära och ostört när vi sitter still och betraktar och låter naturen komma till oss istället för att jaga.

Tyvärr får ni ingen bild av vargen, men väl den älg som dök upp och obekymrat korsade vargens löpa bara några minuter senare. Ni får med hjälp av fantasin sätta in vargen bland de grå asparna och de grönklädda stenarna så kanske ni också kan få en förnimmelse av min händelse bakom bilden.

Foto:Lars Nilsson

Välkomna !

Leksands Fågelklubb hälsar nya och nygamla medlemmar välkomna.

Vår målsättning är att i alla situationer verka för fåglarnas och dess miljöer inom Leksands kommun.

Som medlem är du varmt välkommen att delta i våra olika aktiviteter såsom exkursioner, resor, kursverksamheter och olika projekt.

Med varma hälsningar Lars Nilsson

Alf Bergsten

Kristina Bergman

Per-Olov Bergman

Mats E. Bertil Ogander/Elvira

Varghans

Alfred Varghans

Adrian Varghans

Edit Varghans

Camilla Lindblad

Birgitta Rune

Pär Lisskar

Anders Leek

Gunbritt Bergström

Gunnar Turesson

Eva Turesson

Jan Ericson

Anders Bergström

Seppo Karonen

Inga-Britt Björklund

Glöm inte årsmötet onsdagen 13 Februari 2002

Plats: Klubblokalen vid Norsbro Kl. 19.00. Årsmötesförhandlingar enligt stadgarna. Årsberättelse i bild. Frågesport och fika efter mötet.

Välkomna!

ÅRSBERÄTTELSE 1977

Leksands Fågelklubb bildades i november månad 1976. Från att ha startats av ca 20-talet entusiaster har medlemsantalet ökat till 98, varav 27 skolungdomar.

Det gångna året har varit trevande, men många verksamhetsmodeller, som kan vara gångbara i framtiden, har formats.

7 exkursioner har genomförts. Besök vid Hjälstaviken gav mersmak och torde bli ett årligen återkommande resmål. John Palm och Sven Gillsäter-Harriet Forsell har under året gäststat vår förening och givit oss en fin underhållning. Pressen och Dalaradion har uppmärksammat våra förehavanden vid flertalet tillfällen.

Vi har erhållit en donation, som ger oss möjlighet att stödutfodra våra övervintrande småfåglar. Aktiviteten förut-sattes starta i början av december. Ett flertal kontakter med länsstyrelsens naturvårdsenhet samt kommunala nämnder har förankrat fågelklubbens intentioner angående Limsjön i planeringsarbetet med Limsjöområdet.

Den aktiva, men tyvärr fåtaliga, holkbyggargruppen har tillverkat ett hundratal holkar, som också satts upp eller sålts.

Ca 2000 kg slakteriavfall och djurkroppar har utgjort en åtel till gagn för kringstrykande kungsörnar och ett stort antal korpar.

Ett omfattande utbyte med Masesgården hör till de stora ljusglimtarna i årets verksamhet. Fågelklubben har medverkat vid skolornas friluftsdagar och under morgonpromenader. En grupp deltar i skolans "fritt valt arbete" under arbetsnamn "fältbiologi". Fågelklubben samarbetar med fångvårdsanstalten Majorshagens vuxenkursverksamhet. Ett informationsblad omfattande 4 nummer per år ges ut. En tipspromenad har genomförts. Styrelsen har avhållit 5 protokollförda sammanträden under året. Till kommande verksamhetsår har Magnus Holfve lovat att ta sig an de yngsta i klubben.

En tillbakablick på det gångna året ger en hoppfull rikoschett in i framtiden. Mycket har slagit väl ut och manar till fortsättning, men en hel del har förblivit ogjort på grund av tidsbrist. Denna första årsberättelse är alltså en vädjan till ökat engagemang från medlemmarnas sida. Det måste synas och kännas när vi sätter breddsidan till.

Leksand den 25 oktober 1977

Staffan Müller
Staffan Müller
Ordförande

Carl-Otto Höglund
Carl-Otto Höglund
Sekreterare

Vi vill tacka våra sponsorer som på olika sätt bidragit till klubbens verksamhet !

Käck & Hedbys Smides AB

Engströms
Optik

Fågelfrö!

Odal butiken i Leksand ger fågelklubbens medlemmar 15% rabatt på solrosfrö i 25 kg säckar.

GRYSSENSTUGAN !

Leksands fågelklubb äger en skoghuggarbarack med utblick över sjön Gryssen. Idealiskt om du längtar efter avkoppling långt från vardagens alla bekvämligheter och krav. Stugan är uppdelad med 1 rum och kök, stolar och bord, skåp/bänk och vedspis. Totalt finns det åtta sovplatser, .

Ved finns upphugget i massor. Nere vid sjön finns även ett vindskydd med eldstad.

Bokning sker till Ulla-Britt Larsson på telefon 0247-210 91 eller via vår hemsida <http://fagelklubben.leksand.nu>

För medl. pris per person 30:- , för halva stugan 100:-, hela stugan för 200:- per dygn
För icke medl. pris per person 50:- , för halva stugan 150:-, hela stugan för 300:- per dygn

Gryssenstugan genomgår just nu en uppfräschning, en förvandling från barack till stuga. Många medlemmar hjälper till praktiskt, andra skänker olika byggmaterial. Har du ett bidrag? Exempelvis, gammalt furubord, gamla stolar, diskho, eller ett ekonomiskt bidrag.

Hör av dig till Ulla-Britt Larsson på telefon 0247-210 91 eller sätt in ditt bidrag på vårt Pg. 438 26 34-6 eller Bg. 456- 4373

Kikaren påstår att.....

...den av våra medlemmar i Leksands fågelklubb som förtjänar det allra största honoräret när klubben firar sitt 25-års jubileum är Staffan Müller.

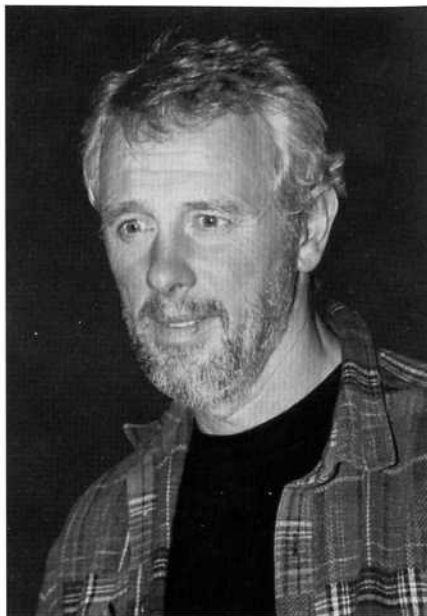
Han har med sitt engagemang, sin kunskap och sitt mod haft en oerhörd betydelse för klubbens tillblivelse och verksamhet samt den blåstillsanda som är så speciell för Leksands fågelklubb.

Idag är klubben en av landets mest respekterade fågelklubbar och har i sina olika projekt nått stora framgångar i det lokala naturvårdsarbetet.

Staffan kommer under nästkommande år att återvända till Leksand och arbeta i fält med kommunens naturesservat och Limsjön.

Lycka till och varmt välkommen !

/ Lars N

Engelska för fågelskådaren

Under fågelklubbens utlandsresor har det visat sig att många av våra medlemmar har problem när det gäller att kommunicera med de utländska fågelskådarna. Eftersom engelska är ett internationellt språk, även i skådarkretsar, kan det vara på plats att då och då fräscha upp våra kunskaper i språket. Här kommer en lista med några av de arter som kan vara bra att känna till på resan:

Brun sula (*Sula leucogaster*) = **Brown boobie**

Småtrapp (*Tetrax tetrax*) = **Little bastard**

Orre (*Tetrao tetrix*) = **Black cock****Berguvsrapport**

Fiskmå (*Larus canus*) = **Come on gull**

Ladusvala (*Hirundo rustica*) = **Swallow**

Talgoxar (*Parus major*) = **Big tits**

Påfågel (*Pavo cristatus*) = **Peacock**

Obs! Ha överseende med eventuella stavfel. Vi är ju trots allt inte så bra på det här med engelska...

Leksands fågelklubb

Styrelsen

Ordförande

Lars Nilsson tel: 0247-333 92 E-mail: lars.n@ebox.tninet.se

Sekreterare

Ulla-Britt Larsson tel: 0247-210 91 E-mail: ulla21091@telia.com

Kassör

Göte Bergkvist tel: 0247-228 24 E-mail: gote.i.bergqvist@nb.se

Ledamöter

Bogdan Persson tel: 0247-154 76 E-mail bogdan.persson@brevet.nu

Conny Land tel: 0247 225 45

Ingrid Elm tel: 0241-514 62 E-mail: ingrid.elm@telia.com

Maria Bergsten tel: 070-545 10 6 E-mail: mariabergsten@hotmail.com

<http://fagelklubben.leksand.nu>

Projektansvariga

Projekt Pilgrimsfalk

Lars Nilsson 070-329 13 57

Örnutfodring

Bogdan Persson 0247- 154 76

Projekt Berguv

Henry Pollack 0247- 409 64

Rapportmottagare

Conny Land 0247-225 45

Ungdomsgruppen

Conny Land 0247- 225 45

Gassarvet 36, 793 70 Siljansnäs

Gryssenstugan

Ulla-Britt Larsson 0247-210 91

Projekt Slaguggla/ Tornfalk

Gunnar Lind 0247- 348 66

Backsvaleninventering

Bogdan Persson 0247- 154 76

Ringmärkning - Limsjön

Inga-Lill P. Andersson 0241- 512 82

Klubblokalen vid Norsbro:

Helghyra (lördag-söndag): 300 kr.

Heldagshyra: 200 kr.

Halvdagshyra: 100 kr.

Bokning: Åsa Rydell, tel:0247-80 229